

مسئولیت اولیا در امور مدرسه

منصور جعفری

مشورت و همکاری اولیای دانش‌آموزان با مدرسه، با این که از قدیم به دلایل مختلف دارای اهمیت بوده است، در چند دهه اخیر مخصوصاً الان که عصر اطلاعات و فناوری و دانایی لقب گرفته و تحولات سریع اجتماعی و اقتصادی و حتی در ارزشها و روش‌های زندگی در جوامع پدید آمده است، اهمیت و ضرورت آن بیش از پیش محرز می‌شود.

پیش از این، وظیفه‌ی مدرسه منحصر به انتقال دانش و معلومات به دانش‌آموزان بود، اما در جامعه امروز این شیوه به روش فرایندی انجام می‌شود و دیگر مثلث آموزشی (معلم - مدرسه - کتاب) معنی و مفهوم خود را از دست داده است و مدرسه علاوه بر ایجاد زمینه و تسهیلات برای یادگیری مربیان، ضامن رشد اجتماعی، عاطفی و سلامت و بهداشت روانی آنان نیز است. مسئولیت‌هایی که مشارکت نهاد بسیار مهم خانواده را در کنار مدرسه طلب می‌نماید. از سویی خانواده، به عنوان نخستین مکتب آموزشی و تربیت فرزندان همواره مورد توجه بوده و هست چرا که نهاد اولیه پرورش و رشد فرزندان و نهادینه کردن امور فرهنگی، آموزشی، تربیتی و... و نخستین معماران هویت و اصلی‌ترین مهندسان بنای اخلاقی و... آنجا هستند.

از سوی دیگر مدرسه قادر نیست چنین مسئولیتی را بدون شناخت خانواده و بدون تکیه بر امکانات و تواناییهای اولیا و همکاری آنان برعهده گیرد و تجربیات و تحقیقات نشان می‌دهد راه حل بسیاری از مسائلی که امروز مدرسه با دانش‌آموزان دارد، نمی‌تواند جز در تعامل مستقیم با کانون خانواده و بهبود کیفیت ارتباطات آنان با اولیای دانش‌آموزان حل و فصل شود.

اگر این ارتباط تسهیل و توسعه یابد و نسبت به هم پیش‌داوری ننمایند و اولیا بتوانند در تنظیم و تهیه محتوای برنامه‌های پرورشی و آموزشی مدرسه نقش فعال‌تری را ایفا کنند و صرفاً در مدارس شنوندگان خاموشی محسوب نشوند و برنامه جلسات اولیا نیز، متناسب با نیازها و انتظارات آنان که دارای تحصیلات، فرهنگ‌ها و نگرش‌های مختلف هستند تدوین و ارائه شود، عاملی مهم در جلب مشارکت اولیا خواهد بود و آنان باید این مشارکت را نوعی مشورت بدانند که در قرآن در آیات ۳۸ سوره شوری و ۱۵۹ آل عمران بر آن تاکید شده است.

مشارکتی که اگر از روی اراده و با میل و رغبت، مداوم و مستمر و با برنامه انجام شود، رشد و مشارکتی که در آن حق و تکلیف طرفین تعریف شده و یک طرفه نیست.

در این صورت است که برگزاری انتخابات انجمن اولیا و مربیان به عنوان تجلیگاه مشارکت خانه و مدرسه و محیطی برای تبادل و تعامل دانسته‌های والدین و مربیان معنی و مفهوم واقعی خود را می‌یابد و تقویت آن به نفع امروز و فردای دانش‌آموزان این سرمایه‌های اجتماعی و ملی خواهد بود و انجمن وظیفه پیدا می‌کند تا با تقویت حس مسئولیت والدین در امر تربیت فرزند خویش و آگاه ساختن والدین و مربیان به مسائل فرزندان و بهره‌مندی از توان

و ظرفیت سایر اولیا تلاش نماید و براساس سفارش پیامبر(ص) (اصول کافی ج ۱ - ص ۵۵) <من عمل علی غیر علم کان یفسد اکثر مما یصلح.>

شناخت اولیا و مربیان را برای تربیت و تعلیم و فرزندان خویش توسعه دهد که مبدا عمل بدون شناخت موجب فساد شود تا اصلاح. انجمن‌های اولیا و مربیان به مثابه پلی تلقی شوند تا اطلاعات و تجارب به یکدیگر انتقال یابد، و هم خانواده و هم مدرسه نقش خود را در سلامت روحی و روانی فرزندان این مرز و بوم به خوبی تعریف، تبیین و تعیین نماید تا دوگانگی نقش و تعارض رفتار کاهش یابد.

تحقیقات و مطالعات انجام شده نشان می‌دهد که رفتار کودکان تابعی است از رفتار والدین در درجه اول و رفتار همسالان و معلمان در درجه دوم.

یک رابطه مطلوب و رفتار معین فرصت مناسب برای ابراز وجود و شناخت فعالیتها و همبستگی و وفاداری دوجانبه را ایجاد و برعکس رابطه و رفتار دیگر و یا تعارض رفتارها نتیجه معکوسی را به دنبال می‌آورد. بنابراین تلاش‌های مربوط به آموزش و پرورش دانش‌آموزان وقتی به نتیجه مطلوب می‌رسد که در کنار مدرسه، خانواده نیز قادر به ایفاء نقش و مسئولیت‌های تربیتی و آموزشی خود به نحو مطلوب و شایسته باشد، لذا مدارس علاوه بر تشکیل انجمن اولیا و مربیان باید سعی نمایند تا زمینه‌ساز حضور بیشتر والدین در فرایند تعلیم و تربیت و پاسخگویی به نیازهای روز جامعه و تطابق با مقتضیات اجتماعی برای به انجام رساندن رسالت خود و حرکت در جهت اهداف تعیین شده و اثر بخشی و کارآیی بیشتر باشند و رابطه‌ای پویا، آگاهانه و درهم تنیده با اولیا برقرار نمایند.

لذا ضرورت دارد در توسعه مشارکت اولیا و مشورت با آنان عواملی چون شمول، عمق، گستردگی فعال، معنادار و مبتنی بر نیاز متقابل و ایجاد روحیه مشارکت مورد توجه قرار گیرد و باتوجه به فرموده مقام معظم رهبری <گر خانه و مدرسه را از نظر تعلیم و تربیت به یکدیگر متصل کنیم، پیوندی مبارک انجام داده‌ایم که اگر به صورت کامل انجام شود کار مهمی است.> از سویی و با عنایت به اساسنامه انجمن اولیا و مربیان از سوی دیگر که یکی از وظایف سازمان مرکزی ایجاد زمینه برای افزایش فعالیت‌های انجمن‌های مدارس است، لذا برای حضور بیشتر و محسوس نمایندگان اولیا و مدارس در سیاستگذاریها و تصمیم‌گیری در حیطه منطقه و استانی و ایجاد بستر پویایی، تحول و نوآوری در امور انجمن‌ها، شوراهای انجمن اولیا و مربیان با مجوز شورای عالی آموزش و پرورش و تصویب شورای عالی انجمن اولیا و مربیان تشکیل شده است که این امور ضرورت تحول در انجمن اولیا و مربیان را بیش از پیش متصور و مورد درخواست کرده است. طیف مشارکت را می‌توان در پنج سطح عمده دسته‌بندی کرد:

۱- اقدام تعیین شده

۲- فعالیتی

۳- نقشی

۴- زمینه‌ای

بحرانی‌ترین وضعیتی که بر شیوه اندیشه و کنش ما سایه انداخته و باید از آن عبور کنیم این است که باید مردم را به مرکز همه کارهایی بیاوریم که انجام می‌دهیم. هیچ دعوتی اصیل‌تر و هیچ مسئولیتی بزرگ‌تر از این نیست که مردان، زنان و کودکانی که در شهرها و روستاهای سراسر جهان هستند از توانایی بهبود بخشیدن به زندگی خود برخوردار بشوند.

در این راستا و باتوجه به تاکیداتی که در مورد شورا و مشورت در قرآن کریم شده است. و امر هم شورا بینم و اذا عزمت فتوکل علی الله و امرهم شوری بینهم و مما رزقنا هم ینفقون.

موضوع توسعه نقش و حضور اولیا در فرایند تعلیم و جلب مشارکت آنان در آنچه که خداوند روزیشان نموده و ایجاد زمینه برای انفاق به ضرورتی اجتناب‌ناپذیر تبدیل شده است، تا با تقویت مشارکت و همکاری اولیا به ویژه اولیای متخصص و توانمند برای ارائه خدمات داوطلبانه به مدارس، نقش انجمن اولیا و مربیان مدرسه توسعه یافته و به ارتقای کیفی برنامه‌ها و خدمات آموزشی- پرورشی بیشتر همت خواهد نمود و با تشکیل کارگروه‌های توسعه فعالیت‌های آموزشی، پرورشی، فوق برنامه و بهداشتی و کار گروه توسعه فعالیت‌های مالی و عمرانی و رفاهی و کارگروه‌های مورد نیاز دیگر و انجام وظائفی از قبیل شناسایی و معرفی امکانات و توانمندی‌های محلی، بررسی و شناسایی مشکلات مدرسه و ارائه راهکارهای اجرایی و همفکری و تشریک مساعی با یکدیگر و ارائه طرح‌ها، پیشنهادها و راهکارهای مناسب برای بهبود و ارتقای کیفی برنامه‌ها و فعالیت‌های مدرسه گام‌های عملی را برخواهند داشت و از مشارکت یک بعدی اولیا به مشارکت چند بعدی و از مشارکت انفعالی به اوج مشارکت یعنی مشارکت خودجوش عملی و پیشرفته خواهند رسید.